

УДК 378. 614.253.1:147(094)

DOI: 10.15587/2519-4984.2018.126411

ДЕРЖАВНІ ПРОГРАМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ У ВИЩИХ МЕДИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

© К. Магрламова

У статті проаналізовано державні програми організації професійної підготовки майбутніх лікарів у вищих медичних навчальних закладах Великої Британії. Зауважується, що навчання здійснюється відповідно до державної програми «Професійна підготовка молоді», розрахованої на випускників, які атестуються за показниками: відповідність спеціалізації, вміння застосовувати знання, ділові якості, оскільки для Великої Британії є характерною розвинена система набуття кваліфікації

Ключові слова: вища медична освіта, організація підготовки лікаря, державні програми, професійна підготовка

1. Вступ

Державна політика Великої Британії, визнаючи ключову роль вищої освіти в соціально-економічному розвитку суспільства, надає першорядне значення підготовці науково-педагогічних кадрів вищих навчальних закладів. Модернізація освіти, формування Європейського простору вищої освіти вимагають розширення їх мобільності, а, значить, і постійного підвищення рівня їх професійної компетентності. Великобританія є єдиною серед західних країн, де більша частина (95 %) медичних закладів належить державі. У цій країні домінує державна система охорони здоров'я та, як додаток до неї, функціонує приватне (добровільне) страхування та оплачувана медична допомога.

Визначальним фактором реформування європейських систем вищої освіти, зокрема Великої Британії, постає необхідність пристосування національних систем вищої освіти до реалій сучасного суспільства, явищ глобалізації, інтеграції та інтернаціоналізації. Велика Британія має давню й розвинену систему вищої освіти. Проте кілька століть вища освіта в країні була елітарною та охоплювала дуже малий відсоток молоді. Все змінилося після Другої світової війни з прийняттям Закону про освіту «Батлера» («Butler» Education Act of 1944), та підготовкою доповіді «комісії Барлоу» (1946), котра засвідчила, що елективна британська освітня система неспроможна забезпечити достатній інтелектуальний рівень суспільства й необхідність збільшення кількості вищих навчальних закладів [1].

2. Літературний огляд

Як зауважують британські науковці у галузі медицини [2], введення вищої професійної освіти не було викликано потребою заповнити прогалини професійної освіти. Заслугою системи професійної освіти якраз є її широке спрямування. Вищу професійну освіту необхідно розглядати як «подальшу можливість індивіда розвивати навички і знання, коли він чи вона фактично працюють лікарем загального профілю». На цій стадії професійної освіти навчальна програма має включати навчання специфічних знань, навичок та умінь для підготовки «лікаря, що відповідає потребам» (doctors fit for the purpose) [3]. Питання

реформування вищої освіти та деякі аспекти медичної освіти частково стали предметом дослідження окремих науковців [4, 5], однак державні програми щодо організації професійної підготовки майбутніх лікарів у вищих медичних навчальних закладах Великої Британії не були предметом спеціального дослідження.

3. Мета та задачі дослідження

Мета дослідження – здійснити загальний системний огляд галузевої нормативної бази перебудови вищої медичної освіти на початку ХХІ сторіччя й виявлення важливих для освітнього процесу в медичній освіті її особливостей.

Для досягнення мети були поставлені наступні задачі:

1. зробити огляд галузевої нормативної бази вищої медичної освіти на початку ХХІ століття Великої Британії;
2. виокремити основні напрями розвитку професійної підготовки майбутніх лікарів у вищих медичних навчальних закладах Великої Британії;
3. здійснити порівняльний аналіз державних програм Великої Британії щодо організації професійної підготовки майбутніх лікарів у вищих медичних навчальних закладах.

4. Огляд державних програм щодо організації професійної підготовки майбутніх лікарів у вищих медичних навчальних закладах Великої Британії

Велика Британія є єдиною серед західних країн, де більша частина (95 %) медичних закладів належить державі. У цій країні домінує державна система охорони здоров'я та, як додаток до неї, функціонує приватне (добровільне) страхування та оплачувана медична допомога.

Національна служба охорони здоров'я Великої Британії об'єднує всі державні медичні установи, контролює і оплачує діяльність багатьох приватних медичних інститутів, що взяли на себе зобов'язання дотримуватися її правил [6].

Генеральна медична рада (GMC) [7]: займається питаннями медичної реєстрації та може надати поради щодо PLAB та IELTS.

Британська медична асоціація (ВМА): основна професійна асоціація та профспілка для лікарів у Великій Британії.

Як великий орган Великої Британії, Генеральна медична рада регламентує лікарів, зареєстрованих у всіх чотирьох країнах Великої Британії: в Північній Ірландії, Шотландії та Уельсі. Представницькі органи Генеральної медичної ради були створені, щоб допомогти реагувати на децентралізацію та забезпечити відповідне регулювання у всіх чотирьох країнах, де все більше існують різні політики та структури в галузі охорони здоров'я.

Серед пріоритетних напрямків Генеральної медичної ради Великої Британії:

- підвищення обізнаності про роль та функції GMC;

- забезпечення думки всіх ключових груп інтересів розглядаються при розробці політики та керівництва;

- моніторинг розвитку політики в галузі охорони здоров'я, законодавства та структур у кожній країні;

- зв'язок з шотландським парламентом, Північною Ірландією та Уельсьськими асамблеями щодо змін медичного регулювання;

- надання контактної адреси для всіх груп;

- розгортання програми «Ласкаво просимо до Великої Британії»;

Генеральна медична рада Великої Британії – незалежна організація, яка допомагає захистити пацієнтів та вдосконалювати медичну освіту та практику у Великій Британії.

До функцій Генеральної медичної ради належать:

- контроль над медичною освітою та навчанням лікарів у Великобританії;

- управління медичним реєстром Великої Британії;

- встановлення стандартів, яких лікарі повинні дотримуватися, контроль за їх виконанням; допомога у підвищенні стандартів шляхом повторного підтвердження;

- контроль діяльності лікарів та юридична допомога пацієнтам;

- сприяння співпраці між лікарями та пацієнтами, роботодавцями [1];

Стандарти, встановлені Генеральною медичною радою Великої Британії визначають, що робить лікаря професіоналом, визначаючи професійні цінності, знання, навички та поведінку, необхідні для всіх лікарів, які працюють у Великобританії. Для цього проводиться опитування широкого кола людей, включаючи пацієнтів, лікарів, роботодавців та освітян, з метою удосконалення стандартів та вказівок.

Близько 100 000 заявників подають заявку на місце в медичні заклади кожного року, вступає лише близько 6000. Є 41 000 медичних студентів у 31 медичній школі Великої Британії. Курс навчання триває від чотирьох до шести років. Існує Програма підтримки лікарів. Програма Фонду – це дворічна навчальна програма для лікарів після закінчення медичного навчального закладу. В даний час в програмі близько 15 000 лікарів. Після підготовки більшість

лікарів навчаються за спеціальністю. Існує понад 100 спеціальностей та спеціальних курсів. У Великій Британії існує близько 40 000 лікарів, які проходять спеціалізацію або стажування. Генеральна медична рада GMC встановлює стандарти, які медичні навчальні заклади повинні виконати. Генеральна медична рада GMC встановлює навчально-методичні стандарти. Серед них: стандарти медичних шкіл повинні відповідати навчанню та оцінці студентів. Вміння та навички, які студенти повинні здобути, завершивши курс. Генеральна медична рада GMC контролює та перевіряє, щоб ці стандарти підтримувалися. Зрештою, робота GMC полягає в тому, щоб вирішити, чи дозволити університету видавати медичні ступені. Генеральна медична рада GMC встановлює стандарти для програми, в тому числі рівень, який має досягти лікар до кінця двох років, і затверджує навчальний план. GMC встановлює стандарти, яким повинні відповідати навчальні заклади, і стандарти, яких повинні досягти майбутні лікарі до кінця навчання. Роль Генеральної медичної ради GMC полягає у затвердженні навчальних програм для кожної навчальної програми. Одним із способів перевірки роботи лікарів – це проведення щорічного всебічного опитування всіх лікарів. Медичні навчальні заклади встановлюють навчальні плани та забезпечують освіту студентам-медикам. Випускники медичних навчальних закладів повинні подати заявки до регіональних закладів післядипломної освіти, які називаються деканами – або в Англії – місцевими закладами освіти (LETBs). Вони координують, контролюють прогрес окремих лікарів.

Навчальний план програми Фонду розроблений Академією медичних королівських коледжів. Медичні Королівські Коледжі та Факультети Великобританії встановили навчальний план для спеціальних курсів та тренінгів. Стажери отримують підготовку в затверджених лікарнях, клініках [7].

Генеральна медична рада Великої Британії надає детальні вказівки щодо етичних принципів, які більшість лікарів буде використовувати кожен день, наприклад, згода та конфіденційність, а також конкретні вказівки з таких сфер, як підвищення заклопотаності щодо безпеки пацієнтів, обов'язків лікарів щодо захисту дітей та надання допомоги людям, які того потребують. Наприклад, Гарна медична практика (2013 рік) (Good medical practice) містить інформацію про: управління; інтерактивні тематичні дослідження, котрі зреалізують на практиці принципи в управлінні; справи, що розглядають трибунали лікарів-практикумів, які наводять приклади того, де невиконання керівних положень ставить під загрозу реєстрацію лікаря. Окрім того міститься інформація про:

Домен 1: знання, навички та продуктивність;

Домен 2: безпека та якість;

Домен 3: спілкування, партнерство та командна робота;

Домен 4: підтримка довіри.

Генеральна медична рада Великої Британії здійснює контроль за освітою та навчанням лікарів; встановлює освітні стандарти для всіх британських лікарів шляхом підготовки та навчання студентів та післядипломної освіти, а також контроль за системою

охорони здоров'я у Великобританії. З метою перевірки, чи відповідають медичні навчальні заклади стандартам бакалаврської освіти, здійснюється моніторинг та перевірка рівня освіти студентів-медиків про їхній досвід з урахуванням їхніх побажань та порад.

Генеральна медична рада Великої Британії затверджує післядипломну медичну освіту та навчання – це включає в себе затвердження тренінгових посад, програм та оцінок. З цією метою проводиться моніторинг, щорічне опитування лікарів, що сприяє швидкому реагуванню та вирішенню будь-яких занепокоєнь та сприяння в тому, що лікарі отримують досвід, необхідний їм для безпечного лікування пацієнтів. Лікарі повинні удосконалювати свої знання та навички під час своєї кар'єри. Генеральна медична рада Великої Британії підтримує їх, розвиваючи навчальні ресурси та даючи поради щодо подальшого професійного розвитку [1, 3].

Генеральна медична рада Великої Британії здійснює управління медичним реєстром Великобританії. У Великобританії зареєстровано 270000 лікарів. Генеральна медична рада перевіряє особистість та кваліфікацію кожного лікаря, перш ніж вони зможуть приєднатися до реєстру.

З 16 листопада 2009 року введено ліцензування. Всі лікарі, які мають ліцензію на регулярну практику, повинні довести, що вони є сучасними та підходять для медичної практики. Це означає, що ліцензія на практику – це не просто визнання кваліфікації лікаря в певний момент часу. Це стає індикатором того, що лікар продовжує відповідати професійним стандартам, встановленим GMC та стандартами спеціалістів, встановленими медичними королівськими коледжами та факультетами. Процес перевірки цих доказів називається повторним підтвердженням ліцензування практичної діяльності лікаря [8]. Генеральна медична рада Великої Британії здійснює допомогу у підвищенні стандартів шляхом повторного підтвердження. Важливо, щоб кожен лікар, який практикував у Великобританії, був компетентним та щоб знання та навички були актуальними. Узгоджуються дії з роботодавцями, щоб переконатися, що кожен лікар має щорічну перевірку або оцінку. Кожні п'ять років відбувається офіційне підтвердження того, що кожен лікар дотримується стандартів, встановлених у медичній практиці [8].

Коли виникає серйозне занепокоєння щодо поведінки лікаря, здоров'я чи продуктивності, Генеральна медична рада збирає та переглядає докази, такі як свідчення та звіти експертів з клінічних питань. Після розслідування можуть видаватися поради або попередження лікарю. У деяких випадках справа передається до Служби трибуналів лікарів (MPTS) для слухання. Якщо потрібні заходи для захисту громадськості або підтримання суспільної довіри до лікарів, трибунал МПТС може призупинити право на роботу лікаря або обмежити їхню практику, наприклад, вимагати від них роботи під наглядом або пройти подальший тренінг. У разі необхідності, трибунал також може призупинити або обмежити право роботи лікаря на роботу під час проведення розслідування. У кількох дуже серйозних випадках лікар може бути вилучений з медичного реєстру [9].

На початку 60-х років XX ст. у Великій Британії з боку інспекції Королеви запроваджено державний контроль за системою вищої освіти. Сьогодні контроль за якістю вищої освіти забезпечується відповідними Радами та експертними комісіями, зокрема: Радою з оцінки якості вищої освіти (Higher Education Quality Council, HEQC), Радами з фінансування вищої освіти Англії (Higher Education Funding Council for England, HEFCE), Шотландії (Scottish Higher Education Funding Council, SHEFC) та Уельсу (Higher Education Funding Council for Wales, HEFCW), Агенцією забезпечення якості вищої освіти (Quality Assurance Agency for Higher Education, QAA), Комітетом із якості освіти (Quality Assessment Committee, QAC).

Досить часто при університетах створюється опікунська рада, яка має право призначати і звільняти ректорів. Адмініструванням університетів також займаються агентства, уповноважені Департаментом бізнесу, інновацій і професійних умінь.

Велика Британія – країна-співзасновниця Болонського процесу та ініціатор створення ESG, в якій 1985 року відбулося формальне оцінювання якості вищої освіти. При цьому у політехнічному секторі система зовнішнього оцінювання існувала ще з кінця 60-х років [10].

У Великій Британії функціонує більше 115 університетів, понад 150 профорганізацій і 190 загальнонавчальних освітніх установ з правом видачі документів про освіту [11]. Ці організації об'єднують зусилля у межах реалізації освітніх програм і забезпечують увесь спектр освітніх послуг з отримання відповідної кваліфікації – від базових навичок і умінь до еквівалентів докторського ступеня. Організація професійної підготовки фахівців та обґрунтування кваліфікаційних вимог здійснюються відповідно до загальноприйнятих чинних документів [12], зокрема Національної рамки кваліфікацій (The National Qualifications Framework, NQF), розробленої з метою порівняння кваліфікацій в Англії, Уельсі і Північній Ірландії за дев'ятьма рівнями; нещодавно введеної кредитно-кваліфікаційної рамки (Qualifications and Credit Framework, QCF), розробленої спеціально для професійних кваліфікацій за рівнями NQF; рамки кваліфікацій для вищої освіти (The Higher Education Framework of Qualifications, HEFQ), створеної для кваліфікацій професійних і аспірантських програм навчання, порівняння академічних кваліфікацій (academic qualifications) [10, 13].

Генеральна Медична рада прийшла до висновків, що готовність лікарів буде покращуватись лише тоді, коли навчання буде проводитись в умовах майбутньої роботи в клініці, включаючи покращення нагляду за стажистами та можливість взяти на себе більшу відповідальність в межах медичної команди. У відповідь, переглянута версія 2009 року «Майбутніх лікарів» (Tomorrow's Doctors) вимагає більш структурованого підходу до змісту програми післядипломної освіти та клінічного навчання.

Це привело до «студентської асистенції», протягом якої студент працює як асистент лікаря та має чітко сформульовані обов'язки, що контролюється лікарем-спостерігачем.

5. Результати дослідження

В результаті аналізу державних програм організації професійної підготовки майбутніх лікарів у вищих медичних навчальних закладах Великої Британії з'ясовано, що організація професійної підготовки майбутніх лікарів та обґрунтування кваліфікаційних вимог здійснюються відповідно до загальноприйнятих чинних документів. Розглянуто роль державних організацій, які здійснюють моніторинг розвитку політики в галузі охорони здоров'я, законодавства та структур у кожній країні, зокрема роль Генеральної медичної ради (ГМС), що встановлює стандарти для програм, в тому числі рівень, якого має досягти лікар і затверджує навчальний план. ГМС встановлює стандарти, яким повинні відповідати навчальні заклади, і стандарти, яких повинні досягти майбутні лікарі до кінця навчання. Вищу професійну освіту необхідно розглядати як подальшу можливість індивіда розвивати навички і знання. На цьому етапі професійної підготовки майбутнього лікаря навчальна програма має включати навчання специфічних професійних знань, навичок та умінь.

Одним із перспективних і практично спрямованих напрямів подальшого дослідження проблеми

може бути оновлення та приведення у відповідність галузевого стандарту до вимог рівня професійної компетентності майбутніх лікарів, оскільки постійне навчання формує сприйнятливість до всього нового, інноваційну активність, зростання майстерності і творчого ставлення до виконання своїх обов'язків, підвищення відповідальності за якість роботи.

6. Висновки

1. Зроблено огляд галузевої нормативної бази вищої медичної освіти початку ХХІ сторіччя Великої Британії;

2. Виокремлено основні напрями розвитку професійної підготовки майбутніх лікарів у вищих медичних навчальних закладах Великої Британії, зокрема: систематичне оновлення змісту освітньо-професійних програм, з урахуванням освітніх потреб та їх профілів; забезпечення державних програм організації професійної практичної спрямованості навчального процесу.

3. Здійснено порівняльний аналіз державних програм Великої Британії щодо організації професійної підготовки майбутніх лікарів у вищих медичних навчальних закладах.

Література

1. General Medical Council of Great Britain. URL: https://www.gmc-uk.org/about/devolved_offices.asp
2. Qualifications in Great Britain. The frame work for higher education qualifications in England, Wales and Northern Ireland Report. November 2008. URL: <http://www.enic-naric.net/framework-of-qualifications-in-the-europe-and-north-america-region.aspx>
3. Peile E., Buckle G., Gallen D. Higher professional Education for General Practitioners. Abingdon: Radcliff Medical Press Ltd, 2003. 179 p.
4. Бабушко С. Р. Професійний розвиток фахівців сфери туризму в США та Канаді: монографія / ред. Лук'янова Л. Б. Київ-Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2015. 424 с.
5. Бідюк Н. М. Теорія і практика професійного навчання безробітних у США: дис. ... д-ра пед. наук. Київ, 2009. 544 с.
6. Здравоохранение в Великобритании, Франции, США. URL: <https://www.kaktam.info/2014/02/12/здравоохранение-в-великобритании/>
7. GMC Our role in education and training. URL: <https://www.gmc-uk.org/education/27007.asp>
8. Helping to raise standards through revalidation. URL: <https://www.gmc-uk.org/about/role.asp>
9. Investigating and acting on concerns about doctors. URL: <https://www.gmc-uk.org/about/role.asp>
10. Третько В. В. Професійна підготовка магістрів міжнародних відносин у Великій Британії: теорія і практика: монографія. Хмельницький: ХНУ, 2013. 414 с.
11. Department for Education. URL: <http://www.dfes.gov.uk>
12. Education Reform Act. A decade of reforms act compulsory education level (1984–1994). Brussels-Luxemburg: Office for Official Publications of the European Communities, 1997. 316 p.
13. Overseeing doctors' education and training. URL: <https://www.gmc-uk.org/about/role.asp>

Рекомендовано до публікації д-р пед. наук Пустовіт Г. П.

Дата надходження рукопису 26.02.2018

Камілла Магрламова, кандидат педагогічних наук, викладач, кафедра мовної підготовки, Державний заклад «Дніпропетровська медична академія Міністерства охорони здоров'я України», вул. Володимира Вернадського, 9, м. Дніпро, Україна, 49044
E-mail: kamilla040582@gmail.com